

REMISSVAR

2018-01-09

Dnr: A2017/02195-1

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsenheten

Promemoria Översynen av stödet för yrkesintroduktionsanställningarna

Småföretagarnas Riksorganisation har med stort intresse tagit del av promemorian Översynen av stödet för yrkesintroduktion. Utredarens uppdrag är omfattande och det är tydligt att uppdragsgivarna ser möjlighet att korsbefrukta subventionerade anställningar med grundstrukturerna för en lärlingsutbildning inom ramarna för modellen kring yrkesintroduktionsanställningar. Detta för att lösa samhällsutmaningar beträffande ungdomsarbetslöshet och nyanländas möjlighet att snabbare integreras i det svenska samhället. Utredningen har därmed mycket goda intentioner och synes bygga på väl underbyggda fakta. Då utredningens direktiv låser utredaren att enbart förhålla sig till yrkesintroduktionsanställningarnas nuvarande begränsande utformning dras inte de slutsatser som skulle behövas, för att förslagen ska leda till reformer för en väl fungerande lärlingsutbildning i sin helhet. Dock finns det i utredningen ett resonemang som tyder på ett behov av en större reform med syfte att skapa ett lärlingssystem anpassat även till mindre och växande företags villkor.

En viktig aspekt kring vidareutveckling av YA-jobb är att definiera syftet med insatsen och därefter vidta ändamålsenliga åtgärder. Är huvudsyftet att minska utanförskapet och skapa arbetstillfällen för de som står utanför arbetsmarknaden eller är huvudsyftet att säkerställa kompetensförsörjning till de branscher där det råder brist på arbetskraft. Utredningen är otydlig i denna definition, då insatserna för att uppnå det primära huvudsyftet bör prioriteras olika, utifrån dessa olika aspekter. Utredningens föreslagna åtgärder försöker hitta kompromisslösningar för att kombinera åtgärder för att minska utanförskapet med insatser som ska säkerställa kompetensförsörjningen. Därmed finns viss risk att insatsen med YA-anställningar inte kommer att uppfylla de förväntningar som respektive huvudsyfte kräver för att kunna nå en måluppfyllelse.

Småföretagarnas Riksförbund anser att stödet för yrkesintroduktionsanställningar bör i första hand säkerställa kompetensförsörjning till de branscher där det råder arbetskraftsbrist, då det som utredningen pekar på redan finns andra subventionerade anställningsformer som bättre svarar mot problematiken kring arbetslöshet. Det är denna utgångspunkt som ligger till grund för de synpunkter som framförs i detta remissvar.

Insikten om att flest riktiga jobb, liksom YA-jobben, skapas i små- och medelstora företag och att även företag utan kollektivavtal ska få del av stödet är bra. Det är även positivt att utredaren påvisar att traditionella lärlingssystem har under längre tid förespråkats av de mindre företagen. Däremot saknas insikten om att ett väl utbyggt och fungerande lärlingssystem är det enda system där småföretag kan öka möjligheten att få rätt kompetens anpassat till företagets förutsättningar, då universitet och högskolor inte bedriver utbildningar anpassade till små företags villkor.

På sidan 8 nämns tre väsentliga motiv för att YA-anställningar inte skulle fungera bara för en begränsad krets av företag. Risk för att modellen bryter mot statsstödsreglerna då inte alla får del av det, det snedvrider konkurrensen av samma skäl och dessutom missar man möjligheten att stimulera de mindre företagen till att anställa. Att man trots dessa invändningar beslöt att införa systemet visar på ett behov att utvidga och förändra denna arbetsmarknadspolitiska åtgärd.

Att tillåta försöket pågå lite längre är bra, men förenklingar och förtydliganden bör vara mer betydande. Uppgifterna från Statskontoret om snedfördelning av YA-jobb avseende kön, födelseland och utbildningsnivå borde vara tillräckligt starka skäl för att göra än större förändringar för att få ett mer omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Att ens tänka tanken på att hänga upp ett system på endast 40 kollektivavtal om yrkesintroduktion (av 670 kollektivavtal på svensk arbetsmarknad) efter nästan 4 år synes märkligt.

Systemet med handledarstöd är bra, men nivån är för låg för att små företag ska orka med det eller att de mest kompetenta handledarna ska engageras i rollen. Ungefär 2 500 kr/månad för handledarsättning kan jämföras med att Pajala kommun betalar 3 000 kr/månad för folkbokförda ungdomar som väljer att plugga till lärare. Handledaruppdraget borde naturligtvis uppvärderas för att visa att man inser vikten av detta. Handledarvägledning och utbildning i alla ära, men även pengar till handledare och de mindre företagen behövs. I Småföretagarnas Riksförbunds rapport 2016:2 *Lärlingsplan för framtiden* framkom det i en enkätundersökning att ett handledarstöd bör ligga mellan 5 – 10 000 kronor/månaden för att motsvara den kostnad ett företag har för att kunna erbjuda en riktigt god handledning samt skulle detta öka incitamenten för mikroföretag att bereda en plats för en yrkesintroduktion eller lärling. Under 2016 fanns det i genomsnitt 800 deltagare i YA-systemet, så handledarstöd borde åtminstone kunna få kosta vad utredningar och främjandemedel kostar.

Översynen visar en något naiv och förutfattad bild av Sveriges företagande. Vid resonemang om att systemet upplevs krångligt och administrativt betungande kommer brasklappen om att det inte får bli för generöst i förhållande till andra system eftersom det då innebär en risk för överutnyttjande. När man sedan resonerar om tillsyn framkommer det att i dagsläget fungerar dock parterna som garanter för att utbildning eller handledning inte uteblir, dels genom de partsgemensamma stödstrukturerna, dels genom den fackliga närvaron på arbetsplatserna. Stora organisationer av anställda människor är alltså tillräckligt för garanterade regelefterlevnad, men små företagare skulle riskera att överutnyttja systemet. Innebär detta att utgångspunkten är att byråkrati är bättre än verkstad? Att en lokal facklig part som kan följa upp lärandet på arbetsplatsen blir lite väl långt gående. För inte ska väl YA-anställda tvingas bli fackanslutna?

Om än semantiskt så är det en god intention att byta begreppet utbildning till lärande, i analogi med livslångt lärande. Däremot verkar det krystat att utbildning inte skulle vara fint nog eller avskräckande på företagare.

Formell utbildning får endast ingå i lärandeplanen om den är relevant för anställningen och arbetsgivarens kompetensförsörjning. Här gäller det att rusta människan för ett livslångt lärande, men det kan naturligtvis inte vara ett enskilt litet företag som ska stå för detta utan det är hela samhällets ansvar att skapa kompetenta och skickliga medborgare. Sedan krånglar man till det ytterligare genom *Det bör vara upp till arbetsgivaren och den anställde att, inom de ramar som ges i*

kollektivavtal om yrkesintroduktion där sådant finns, bestämma vad som är lämpligt i företaget och för individen. När det är på så få områden detta finns och när även områden utan kollektivavtal ska få delta så blir detta onödigt klåfingrigt. Det inser man ju även på ett annat ställe Förslagen innebär att personer som anställs hos arbetsgivare i branscher där det finns kollektivavtal om yrkesintroduktion får en lägre lön än anställda hos arbetsgivare i branscher som saknar ett sådant kollektivavtal. Gör ett enkelt system som utgår från de mindre företagens villkor, så kommer också stora organisationer att kunna leva med detta.

I systemet blandas den enskildes perspektiv med företagets på så vis att det skapas helt onödiga begränsningar. Idag gäller att stöd för yrkesintroduktionsanställning inte lämnas om den anställda under de senaste 18 månaderna har haft en yrkesintroduktionsanställning på samma kollektivavtalsområde. Detta gäller ju bara den anställde och skapar ingen ömsesidighet i förhållandet för att gynna både företag och anställd. Dessutom kopplar översynen sina förslag till kollektivavtalsområde trots att man föreslår att reglerna ska gälla även om företaget inte har kollektivavtal. Ifall man inte trivs med varandra på en arbetsplats så ska självfallet den anställde inte drabbas av detta med någon form av yrkesförbud inom någon specifik bransch.

Småföretagarnas Riksförbund ställer sin positiva till att förslaget inte fortsatt ska vila på två olika departement, Utbildnings och Arbetsmarknads, vilka dessutom styrs av olika partier i regeringen. Däremot blir Översynens argument att det skapar en otydlighet för parter och arbetsgivare lite märkligt: vilka är parter? Statskontoret bedömde i sin rapport 2015 att ansökningsprocessens utformning skapar en otydlig ansvarsfördelning mellan parterna och staten, står det längre fram utan förtydligande av vilka parter som avses.

Att inte mer lärdom kan tas från det norska systemet med Upplärningskontor verkar förvånande. Eller för den delen verkliga lärlingssystem som i t.ex. Schweiz.

I förordningskommentarerna har man kanske missat en möjlighet till förändringar. 18 c § Stödet får inte lämnas till arbetsgivare som senare än 12 månader före den aktuella anställningen har sagt upp en eller flera anställda på grund av arbetsbrist på den driftsenhet där den anställde avses att bli placerad. Här vore det kanske naturligt att ange att det inte gäller om dessa återanställts eller att det är en annan funktion som YA-jobbet ska ha? Hur ska det fungera om det är individen som ska stärkas? Är tanken att YA-jobb ska kunna ersätta "riktiga" jobb direkt? Har inte Sverige en kunskapsintensiv arbetsmarknad med för få enkla jobb?

Avslutningsvis kan Småföretagarnas Riksförbund konstatera att YA-anställningarnas möjligheter att vara en viktig pusselbit för att nå ett välfungerande lärlingssystem ännu inte nått sin fulla potential. Utredningen pekar på att det finns en bred acceptans för ett system med yrkesintroduktion och att denna nya modell har stor potential att utvecklas över tid. Dock skulle Småföretagarnas Riksförbund önska att utredningen skulle få ett tilläggsdirektiv för att svara på den sista avslutande reflektionen i översynen. Där finns en tydlig önskan om att utarbeta förslag som möjliggjort att *stödet för yrkesintroduktionsanställningar kan underlätta särskilt för små företag och få dem att våga anställa och kompetensutveckla ungdomar, nyanlända och långtidsarbetslösa för att säkra sin kompetensförsörjning.*

I detta ärende har förbundsordföranden Peter Thörn beslutat och näringspolitisk samordnare Mattias Andersson varit föredragande.

Med vänlig hälsning

Peter Thörn

Förbundsordförande

Småföretagarnas Riksförbund